

af den høitærede Finantsminister, og at man fra Fortiden i mange Henseender havde Tryk tilføjes, og forsaavidt maa det være den danske Rigsdag klart, at skeer der nogen Ulykke, saa vil det, der skulde være fælles, ikke længere være fælles, men saa vil alt dette hvile paa Danmarks Skuldre alene. Der er det uden Hensyn til Duffer og høiere Ideer klart, at Statens Interesse hviler her, og de to Tanker, som jeg tidligere fremhævede, Fulstændighedstanken for de enkelte Led og Tanken om Statens Sammenhold fremtræde ikke idet de først gjøre sig gjældende som Tanker, der skulle understøtte hinanden. Det er et Haab, at det engang skulde komme dertil, at disse Tanker kunne understøtte hinanden, og det kunne de, naar en Stat er fuldt udviklet; men det er endnu ikke saaledes, og det kan ikke være saaledes efter en blodig Kamp som den, der er fort; men desmere er det jo klart, hvor meget denne Tanke maa ligge den danske Rigsdag paa Hjerte, at Sammenhold maa bevares, og at ikke den modsatte Vel, at udvikle de særskilte Interesser, maa gjøre sig gjældende. Hidtil er det kun de enkelte Ledes Selvstændighedsvel, som er betraadt. Stænderinstitutionen i Hertugdømmerne er kommen istand tiltrods for de mangfoldige Betænkeligheder, som herfra yttrede sig; den er kommen istand, uden at Nogetsomhelst kunde beskytte imod Vanskeligheder derfra. Nu veed jeg meget vel, at man vil sige, og har sagt her, at det er i Statens Interesse, naar vi faae Toldleenheden istand, thi det er Sammenholdet, der derved vil fremmes (Hør!), men det var vistnok bedst nøie at prøve, om dette virkelig kan holde Stik med Hensyn til Gjennemførelsen af en Toldleenhed bygget paa de nærværende politiske Forhold. Dersom Forholdene være af den Bessaffenhed, at Toldlovgivningen og Handelslovgivningen i det Hele taget være aldeles tilfredsstillende for Holsten og Danmark, da kunde det vel være, at den friere Omfætning, som derved vilde tilveiebringes alene i og for sig vilde bringe et større Sammenhold tilveie, eller dersom der var et Organ, som havde sin Virksomhed med Hensyn til disse Forhold, der var istand til nærmere at udvikle dem, da kunde det ogsaa være, at

dette Sammenhold, just fordi den er paa et saadant, om jeg maa sige det, neutralt Gebeet, kunde fremfalde et større Sammenhold; men, naar det er blevet klart saaledes, som det ialtsald er blevet det for Udvalget, idet det har arbejdet paa den nærværende Sag, at Toldlovgivningen i det Hele taget paa ingen Maade er af den Bessaffenhed, at man kan blive staaende derved som en tilfredsstillende Ordning af disse Forhold, men at den i høi Grad kan trænge til en omfattende og total Revision, og, naar man da intet saadant Organ har, men det skal foregaae igjennem Rigsdagen her og den raadgivende Stænderforsamling i Holsten og den raadgivende Stænderforsamling i Slesvig, saa er det dog, forekommer det mig, let at indsee, at disse Forsamlinger, der ikke komme til at udværlige Meninger med hinanden, førend den ene har taget sin Beslutning, og den anden sin, aldrig kunne blive enige om et saadant udviklet Spørgsmaal. Derfor forekommer det mig, at det vilde være den største Statsfeil, at ville bygge en Eenhed paa de nærværende politiske Forhold. Det er sagt, og atter gjentaget: ja, men Rigsdagen er jo indskrænket i sin Virksomhed med Hensyn til disse Forhold; det er allerede skeet med Hensyn til Slesvig, det skee dengang under Forudsætninger, som Virkeligheden siden efter ikke har reiserdiggjort, under et Haab, som man ikke kunde faae fyldestgjort. Hvis man et Dieblif havde vidst, at dette stod klart, at disse Forudsætninger ikke kunde bringes til Dybdelse, hvis det havde staaet klart, at der vilde indtræde en saadan Tingenes Orden som den, der nu finder Sted, saa vilde det have været den største Feil at bygge disse Forhold paa en saadan Grundvold. Nu kan jeg dog ikke see, at, fordi man har begaaet en saadan Feil — jeg vil dog ikke bruge dette Ord, da jeg fuldt erkjender den overordentlige store Fortjeneste, som den høitærede Finantsminister og en anden høitstaaende Statsmand, som nu har Blads i denne Forsamling, og flere Andre havde af at gjennemføre dette Forhold under de daværende Conjunctioner, jeg erkjender det visse lig, og jeg skal aldrig glemme det skjæffe Skridt, som dengang blev gjort; men jeg siger ligesuldt, de Forudsætninger, som